

๓ ตุลาคม ๒๕๒๔

แสงส่องใจ

๓ ตุลาคม ๒๕๒๔

คำนำ

ในวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๒๔ นี้ ได้มีการบำเพ็ญกุศล
เช่นเคย

รองศาสตราจารย์บังอร สว่างโรโรส ได้พิมพ์หนังสือ
“พรหมธรรมและนาถกรรมธรรม” สองภาษาเพื่อแจกเป็นการ
เผยแผ่ธรรม

และได้พิมพ์ “แสงส่องใจ” แจกด้วยอีกเล่มหนึ่ง

หนึ่งในโอกาสนี้ มูลนิธินวมราชานุสรณ์ ด้วยการนำ
ของท่านเจ้าคุณพระราชปัญญาโกศล ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัด
เทพศิรินทราวาส กรรมการอุปถัมภ์มูลนิธิ และคณะกรรมการ
มูลนิธิ กับท่านผู้มีศรัทธาทั้งหลาย ได้สร้างโรงครัวขนาดใหญ่
หนึ่งหลังและกุฏิ ๔ หลัง โดยงบประมาณ ๖๕๐,๐๐๐.๐๐ บาท
(หกแสนเก้าหมื่นบาท) ที่วัดญาณสังวราราม อําเภอบางละมุง
จังหวัดชลบุรี และได้บำเพ็ญกุศล ได้ทอดผ้าป่า ในพิธีถวาย
ณ วัดญาณสังวรารามในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๒๔ นี้

ขอถวายพระราชกุศล ถวายพระกุศล ถวายพระพร และ
เจริญพรอนุโมทนาในทุก ๆ พระองค์ ทุก ๆ ท่านผู้ทรงมีพระ

เมตตามีเมตตาศรัทธาร่วมบำเพ็ญกุศลในทางต่าง ๆ เช่นด้วย
อาหารถวายบิณฑบาตพระภิกษุสามเณรทั้งวัดในเช้าวันที่ ๒
ตุลาคมนี้ ด้วยอาหารในวันที่ ๓ ด้วยการจัดให้ได้ช่วยชีวิต
สัตว์ใหญ่เล็กต่าง ๆ จำนวนมาก ด้วยพิมพ์หนังสือธรรมแจก
ด้วยการช่วยกิจทั้งปวง

ชาตุ จิรั สคฺ ฌมฺโม ฌมฺมทุชฺรา จ ปุคฺคฺลา
สงฺโม โหตุ สมฺกุโฆว อตุถาย จ หิตาย จ

ขอธรรมของสัตบุรุษทั้งหลายจงดำรงอยู่นาน และบุคคล
ทั้งหลายที่ทรงธรรมจงดำรงอยู่นาน ขอพระสงฆ์จงเป็นผู้พร้อม
เพรียงกัน เพื่อประโยชน์และเพื่อเกื้อกูล

อมฺเห รกฺขตุ สทฺธมฺโม สพฺเพปี ฌมฺมจาริโน
วฺฑฺฒี สมฺปาปุณฺเฑยฺยาม ฌมฺเม อริยฺปุปฺเวทิตฺเต

ขอพระสัทธรรมจงรักษาเราทั้งหลาย ผู้ประพฤติธรรม
แม้ทั้งปวง ขอเราทั้งหลายจงถึงความเจริญในธรรมที่พระ
อริยเจ้าแสดงแล้ว.

ญ. ส.

แสงส่องใจ

ความคิดอย่างหนึ่งที่สมควรฝึกให้เกิดขึ้นเป็นประจำ คือ ความคิดที่ว่าพอ คิดให้รู้จักพอ ผู้รู้จักพอจะเป็นผู้ที่มีความสบายใจ ส่วนผู้ไม่รู้จักพอจะเป็นผู้ร้อนรุ่มแสวงหาไม่หยุดยั้ง ความไม่รู้จักพอมีอยู่ได้แม้ในผู้เป็นใหญ่เป็นโตมั่งมีมหาศาล และความรู้จักพอก็กมีได้แม้ในผู้ยากจนต่ำต้อย ทั้งนี้ก็เพราะความพอเป็นเรื่องของใจที่ไม่เกี่ยวกับฐานะภายนอก คนรวยที่ไม่รู้จักพอก็กเป็นจนจนอยู่ตลอดเวลา คนจนที่รู้จักพอก็กเป็นคนมั่งมีอยู่ตลอดเวลา.

การยกฐานะจากยากจนให้มั่งมีนั้นทำได้ไม่ง่าย บางคนตลอดชีวิตนี้อาจทำไม่สำเร็จ แต่การยกกระตับใจให้มั่งมีนั้นทำได้ทุกคนแม้มีความมั่งมีนั้นจะทำจริง.

คนรู้จักพอไม่ใช่คนเกียจคร้าน และคนเกียจคร้านก็ไม่ใช่คนรู้จักพอ ควรทำความเข้าใจในเรื่องนี้ให้ถูกต้อง แล้วอบรมตนเองให้ไม่เป็นคนเกียจคร้าน แต่ให้เป็นคนรู้จักพอ.

เมื่อรู้สึกไม่สบายใจให้รีบระงับเสียทันที อย่าชักช้า ตั้งสติให้ได้ในทันที รวมใจไม่ให้ความคิดวุ่นวายไปสู่เรื่องอันเป็นเหตุแห่งความทุกข์ความไม่สบายใจ อย่าอ้อยอิ่งลังเลว่าควรต้องคิดอย่างนั้นก่อน ควรจะต้องคิดอย่างนั้นก่อน ทั้ง ๆ ที่ความไม่สบายใจหรือความร้อนเริ่มกรุ่นขึ้นในใจแล้ว ถ้าต้องการความสบายใจก็ต้องเชื่อว่าไม่มีความคิดใดทั้งสิ้นที่จำเป็นต้องคิดก่อน ทำให้รวมอยู่ ไม่ให้วุ่นวายไปในความคิดใด ๆ ทั้งนี้ ต้องเชื่อว่าต้องรวมใจไว้ให้ได้ในจุดที่ไม่มีเรื่องอันเป็นเหตุแห่งความร้อนเกี่ยวข้อง.

ที่ท่านสอนให้ท่องพุทโธก็ตาม ให้คลุมหายใจเข้าออกก็ตาม นั่นคือการสอนเพื่อให้ใจไม่วุ่นวายซัดสายไปหาเรื่องร้อน เป็นวิธีที่จะให้ผลจริงแท้แน่นอน.

ไม่ว่าจะเผชิญกับความยากลำบากกายใจอย่างใดทั้งสิ้น ให้มั่นใจ ว่าการจะทำให้ความยากลำบากนั้นคลี่คลาย จะต้องกระทำเมื่อมีจิตใจสงบเยือกเย็นแล้วเท่านั้น ใจที่เราร้อนชุ่นมัว ไม่อาจคิดนึกตริตรองให้เห็นความปลอดโปร่งได้ ไม่อาจช่วยให้ร้ายกลายเป็นดีได้.

อย่าคิดว่าเป็นความมั่งงาย เป็นการเสียเวลา ที่จะปฏิบัติ
 สิ่งที่เราเรียกว่าธรรม ในขณะที่กำลังมีปัญหาประจำวันวุ่นวาย ขอ
 ให้เชื่อว่ายังมีปัญหาชีวิตมากมายหนักหนาเพียงไร ยิ่งจำเป็น
 ต้องทำจิตใจให้สงบเยือกเย็นเพียงนั้น พยายามฝึใจไม่นึกถึง
 ปัญหายุ่งยากทั้งหลายเสียช่วงเวลาเพียงเล็กน้อย เพื่อเตรียมกำลัง
 ไว้ต่อสู้แก้ไข กำลังนั้นคืออำนาจที่เข้มแข็งบริบูรณ์ด้วยปัญญา
 ของใจที่สงบ.

ใจที่สงบมีพลังเข้มแข็ง และเข้มแข็งทั้งสติปัญญา ใจที่
 สงบจะทำให้มีสติปัญญามากและแจ่มใสไม่ขุ่นมัว ความแจ่มใส
 เปรียบเหมือนแสงสว่างที่สามารถส่องให้เห็นความควรไม่ควร
 คือควรปฏิบัติอย่างไรไม่ควรปฏิบัติอย่างไร ใจที่สงบก็จะรู้จัก
 ถูกต้อง ตรงกันข้ามกับใจที่วุ่นวายไม่แจ่มใส ซึ่งเปรียบเหมือน
 ความมืด ย่อมไม่สามารถช่วยให้เห็นความถูกต้องความควร
 ไม่ควรได้ มีแต่จะพาให้ผิดพลาดเท่านั้น.

ความโลภไม่ช่วยให้อะไรดีขึ้นได้เลย วัตถุสิ่งของเงินทอง
 ทั้งหมดที่ได้จากความโลภนั้นคุณคุณ ๆ เหมือนเป็นการยกฐานะ
 เพิ่มความมั่นคง แต่ลึกลงไปจะเป็นการทำลายมากกว่า สิ่ง
 ได้จากความโลภมักจะเป็นสิ่งไม่สมควร มักจะเป็นการได้จาก

ความต้องเสียของผู้อื่น ผู้อื่นทั้งหลายที่ต้องเสียนั้นแหละจะเป็นเหตุทำลาย ความไม่ไว้วางใจของคนทั้งหลายจะเป็นเครื่องทำลายอย่างยิ่ง จะเป็นเหตุให้อะไรร้าย ๆ ตามมา เมื่อถึงเวลาอะไรร้าย ๆ นั้นก็จะทำลายผู้มีความโลภจนเกินการ เมื่อเวลานั้นมาถึงก็จะสายเกินไปจนไม่มีผู้ใดจะช่วยได้ ฉะนั้นก็ควรหมั่นพิจารณาให้เห็นโทษของกิเลส คือความโลภ เสียตั้งแต่ยังไม่สายเกินไป.

ถ้าความโลภเป็นความดี พระพุทธเจ้าก็จักไม่ทรงสอนให้ละความโลภ และพระองค์เองก็จะไม่ทรงพากเพียรปฏิบัติละความโลภจนเป็นที่ปรากฏประจักษ์ว่าทรงละความโลภได้อย่างหมดจดสิ้นเชิง เป็นแบบอย่างที่บริสุทธิ์สูงส่งยั่งยืนอยู่ตลอดมาจนทุกวันนี้แม้ว่าจะได้ทรงดับขันธปรินิพพานไปแล้วกว่าสองพันห้าร้อยปี.

เราเป็นพุทธศาสนิก นับถือพระพุทธเจ้า อย่าให้สักแต่ว่านับถือเพียงที่ปาก ต้องนับถือให้ถึงใจ การนับถือให้ถึงใจนั้นต้องหมายความว่าทรงสอนให้ปฏิบัติอย่างไรต้องตั้งใจทำตามให้เต็มสติปัญญาความสามารถ.

ที่สวดกันว่า พุทฺธัง สรณัง กัจฉามิ ข้าพเจ้าถึง
 พระพุทฺธเจ้าเป็นที่พึ่ง ธัมมัง สรณัง กัจฉามิ ข้าพเจ้าถึง
 พระธรรมเป็นที่พึ่ง สังฆัง สรณัง กัจฉามิ ข้าพเจ้าถึงพระ
 สงฆ์เป็นที่พึ่ง หมายถึงจะปฏิบัติตามพระพุทฺธเจ้า พระธรรม
 และพระสงฆ์อย่างจริงจัง.

พระพุทฺธเจ้าไม่ได้ทรงสอนให้สวดมนต์เพื่อขอร้องวิงวอน
 ให้ทรงบันดาลให้เกิดความสุขสวัสดิ์โดยเจ้าตัวเอง ไม่ปฏิบัติ
 ความหมายในบทสวดมีอยู่บริบูรณ์ ที่ผู้สวดจะได้รับผลเป็น
 ความสุขความเจริญรุ่งเรืองสวัสดิ์ถ้าปฏิบัติตาม แต่ถ้าไม่ปฏิบัติ
 ตามความหมายของบทสวดมนต์ หรือเช่นไม่ปฏิบัติตามที่สวด
 ว่าข้าพเจ้าถึงพระพุทฺธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง
 ก็จะไม่ได้รับผลอันเลิศที่ควรได้รับเลย ฉะนั้นจึงควรปฏิบัติให้ได้
 ถึงพระพุทฺธพระธรรมพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง คือปฏิบัติตามที่
 พระพุทฺธเจ้าทรงปฏิบัติ ปฏิบัติตามพระธรรมที่ทรงสั่งสอน
 และปฏิบัติตามพระสงฆ์สาวกที่ปฏิบัติเป็นแบบอย่างไว้เถิด จะ
 ได้รับความสุขสวัสดิ์อย่างยิ่งตลอดไปไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ตาม.

น่าจะไม่มีผู้ใดเลยที่เห็นว่าความโลภ ความโกรธ ความ
 หลง เป็นความดี ทุกคนเห็นว่าไม่ดีด้วยกันทั้งนั้น นับว่าเป็น

ความเห็นถูก แต่เพราะเห็นถูกไม่ตลอดจึงเกิดปัญหาในเรื่อง
กิเลสสามกองนั้น เห็นถูกไม่ตลอดก็คือแทบทุกคนไป
เห็นว่าคนอื่นโลกโกรธหลงไม่ดี แต่ไม่เห็นด้วยว่าตนเองโลก
โกรธหลงก็ไม่ดีเช่นกัน กลับเห็นผิดไปเสียว่า ความโลกโกรธ
หลงที่เกิดขึ้นในใจตนนั้นไม่มีอะไรไม่ดี นี่คือการเห็นถูกไม่
ตลอด ไปยกเว้นที่วาทิตที่ตนเอง.

เมื่อเห็นผู้อื่นที่โลกโกรธหลงน่ารังเกียจเพียงใด ให้เห็น
ว่าตนเองที่มีความโลกโกรธหลงนั้นน่ารังเกียจยิ่งกว่า แล้ว
พยายามทำตนให้พ้นจากความน่ารังเกียจนั้นให้เต็มสติปัญญา
ความสามารถ จะเรียกได้ว่าเป็นผู้มีปัญญา ไม่ปล่อยตนให้ตน
ตกอยู่ใต้ความสกปรกของความโลกโกรธหลง.

โอกาสที่จะได้เห็นคนโลก คนโกรธ คนหลงมีอยู่ทุก
เวลานาที เรียกได้ว่าโอกาสที่จะดูตนเองให้เห็นโทษเห็นผิดของ
ตนเองนั้นมีอยู่มากมายทุกเวลานาทีเช่นเดียวกัน สำคัญที่ว่าจะ
ต้องไม่ละเลยปล่อยโอกาสอันงามนั้นให้ผ่านไป อย่าลืมนึกถึง
ตนเองด้วยทุกครั้งไปที่พบเห็นคนโลก คนโกรธ คนหลง.

การแก้ความวุ่นวายทั้งหลายนั้น ที่ถูกแท้จะให้ผลจริง
ต้องต่างคนต่างพร้อมใจกันแก้ที่ตัวเองเท่านั้น พร้อมใจกันและ

แก้ที่ตัวเองเท่านั้นที่จะให้ผลสำเร็จได้จริง.

ไม่มีอำนาจของบุคคลอื่นใดที่จะสามารถบังคับบัญชาให้ใครหันเข้าแก้ไขตนเองได้ นอกจากอำนาจใจของเจ้าตัวเองเท่านั้นที่จะบังคับตัวเอง ทั้งยังจะต้องเป็นอำนาจใจที่เกิดจากปัญญาความเห็นถูกต้องจึงจะสามารถนำให้หันเข้าแก้ไขตนเอง.

ควรพยายามทำความเชื่อให้แน่นอนมั่นคงเสียก่อน ว่าการแก้ที่ตนเองนั้นสำคัญที่สุด ต้องกระทำกันทุกคน ผลดีของส่วนรวม ของชาติ ของโลก จึงจะเกิดขึ้นได้.

ทุกคนขอให้เริ่มแก้ตัวเองก่อน แก้ให้ใจที่วุ่นวายเร่าร้อนด้วยอำนาจของกิเลสมีโลกโกรธหลงให้กลับเป็นใจที่สงบเย็น บางเบาจากกิเลสคือโลกโกรธหลง ที่เคยโลภมากก็ให้ลดลงเสียบ้าง ที่เคยโกรธแรงก็ให้โกรธเบาลง ที่เคยหลงจัดก็ให้พยายามใช้สติใช้ปัญญาให้รู้ถูกต้องตามความจริงให้มากกว่าเดิม ตนเองจะเป็นผู้สงบเย็นก่อน ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความสงบเย็นกว้างขวางออกไปได้อย่างไม่ต้องลังเลสงสัย.

ความทุกข์จะต้องมีอยู่ตราบที่กิเลสทั้งสามกองคือโลกโกรธหลงยังมีอยู่ กิเลสมีมากเพียงใดทุกข์มีมากเพียงนั้น เมื่อใด

กิเลสสามกองหมดไปจากจิตใจอย่างสิ้นเชิงแล้วนั้นแหละความ
ทุกข์จึงจะหมดไปอย่างสิ้นเชิงได้ จึงควรพยายามทำกิเลสให้
หมดสิ้นให้จงได้ มีมานะพากเพียรใช้สติใช้ปัญญาให้รอบคอบ
เต็มความสามารถให้ทุกเวลานาทีที่ทำได้ แล้วจะเป็นผู้ชนะ ได้
มีความสุขอย่างยิ่ง.

เราทุกคนต้องการเป็นสุข ต้องการพ้นทุกข์ แต่ไม่
ปฏิบัติเพื่อความเป็นสุข เพื่อความสิ้นทุกข์ แล้วผลจะเกิดได้
อย่างไร ความคิดร้อนเร่าต่าง ๆ อันเป็นเหตุให้เป็นทุกข์กันอยู่
ในทุกวันนี้ล้วนเกิดจากกิเลสในใจเป็นเหตุสำคัญทั้งสิ้น กิเลส
นั้นแหละเป็นเครื่องบัญชาให้ความคิดเป็นไปในทางก่อทุกข์ทุก
ประการ ถ้าไม่มีกิเลสพาให้เป็นไปแล้ว ความคิดจะไม่เป็นไป
ในทางก่อทุกข์เลย ความคิดจะเป็นไปเพื่อความสงบสุขของ
ตนเอง ของส่วนรวม ตลอดจนถึงของชาติ ของโลก.

ความสำคัญที่สุดอยู่ที่ว่าต้องพยายามทำความเชื่อมั่นให้เกิด
ขึ้นเสียก่อน ว่ากิเลสทำให้เกิดทุกข์จริง คือกิเลสนั้นแหละทำให้
คิดไปในทางเป็นทุกข์ต่าง ๆ เมื่อยังกำจัดกิเลสไม่ได้จริง ๆ ก็
ต้องฝืนใจหยุดความคิดอันเต็มไปด้วยกิเลสเร่าร้อนเสียก่อน
การหยุดความคิดที่เป็นโทษเป็นความรอนนั้นทำได้ง่ายกว่าตัด

รากถอนโคนกิเลส ฉะนั้นในขั้นแรกก่อนที่จะสามารถทำกิเลสให้
สิ้นไปได้ ก็ให้ฝึใจไม่คิดไปในทางเป็นทุกข์เป็นโทษให้ได้
เป็นครั้งคราวก่อนก็ยังดี.

อย่าเข้าข้างตัวเองผิด ๆ คุณตัวเองให้เข้าใจ เมื่อโลกเกิด
ขึ้นให้รู้ว่ากำลังคิดโลกแล้ว และหยุดความคิดนั้นเสีย เมื่อโกรธ
เกิดขึ้นให้รู้ว่ากำลังคิดโกรธแล้ว และหยุดความคิดนั้นเสีย เมื่อ
หลงให้รู้ว่ากำลังคิดหลงแล้ว และหยุดความคิดนั้นเสีย หักหยุด
ความคิดที่เป็นกิเลสเสียก่อน ตั้งแต่บัดนี้เถิด จะเป็นการเริ่ม
ฐานต่อต้านการบปราบความทุกข์ให้สิ้นไป ที่จะให้ผลจริงแท้
แน่นอน.

ความคิดของคนทุกคนแยกออกได้เป็นสอง อย่างหนึ่ง
คือความคิดที่เกิดด้วยอำนาจของกิเลส มีโลกโกรธหลง อีก
อย่างหนึ่งคือความคิดที่พ้นจากอำนาจของความโลภโกรธหลง
ความคิดอย่างแรกเป็นเหตุให้ทุกข์ให้ร้อน ความคิดอย่างหลัง
ไม่เป็นเหตุให้ทุกข์ให้ร้อน.

จะถือผู้ใดสิ่งใดเป็นครูได้ก็ต้องเมื่อผู้นั้นสอนความถูกต้อง
ถึงมาให้เท่านั้น ต้องไม่ถือผู้ที่สอนความไม่ถูกต้องไม่งามเป็นครู
โดยเด็ดขาด และที่ว่าต้องไม่ถือเป็นครูก็หมายความว่าต้องไม่

ปฏิบัติตาม ที่ว่าให้ถือเป็นครูก็คือให้ปฏิบัติตาม.

ทุกคนมีหน้าที่เป็นศิษย์ หน้าที่ของศิษย์ก็คือปฏิบัติตามครูอย่างให้ความเคารพ กล่าวได้ว่าให้เคารพและปฏิบัติตามคนดี แบบอย่างที่ดี รำลึกถึงคนดีและแบบอย่างที่ดีไว้เสมออย่างมีกตัญญูทุกเวลาที่ คือรู้พระคุณท่านและตอบแทนพระคุณท่าน การตอบแทนก็คือทำตนเองให้ได้เหมือนครูนั้นเป็นถูกต้องสมควรที่สุด จะได้รับความสุขสวัสดิ์ตลอดไป.

ความดีหรือบุญกุศลเปรียบเหมือนแสงไฟ ผู้ที่ทำบุญทำกุศลอยู่เสมอเพียงพอ แม้จะเหมือนไม่ได้รับผลของความดี และบางครั้งก็เหมือนทำดีไม่ได้ดี ทำดีได้ชั่วเสียด้วยซ้ำ เช่นนั้นก็เหมือนจุดไฟในท่ามกลางแสงสว่างยามกลางวัน ย่อมไม่ได้ประโยชน์จากแสงสว่างนั้น แต่ถ้าตกค่ำมีความมืดมาบดบังแสงสว่างนั้นย่อมปรากฏ ขจัดความมืดให้สิ้นไป สามารถแลเห็นอะไร ๆ ได้ เห็นอันตรายที่อาจมีอยู่ได้ จึงย่อมสามารถหลีกเลี่ยงอันตรายเสียได้ ส่วนผู้ไม่มีแสงสว่างอยู่กับตน เช่น ไม่มีเทียนจุดอยู่ เมื่อถึงยามกลางคืน มีความมืดมืด ย่อมไม่อาจขจัดความมืดได้ ไม่อาจเห็นอันตรายได้ ไม่อาจหลีกเลี่ยงอันตรายได้.

ผู้ทำความดีเหมือนผู้มีแสงสว่างอยู่กับตัว ไปถึงที่มีมืดคือ
 ที่คับขัน ย่อมสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยดี พอสมควรกับ
 ความดีที่ทำอยู่ ตรงกันข้ามกับผู้ไม่ได้ทำความดีซึ่งเหมือนกับผู้
 ไม่มีแสงสว่างอยู่กับตัว ขณะยังอยู่ในที่สว่างอยู่ในความสว่าง
 ก็ไม่ได้รับความเดือดร้อน แต่เมื่อใดตกไปอยู่ในที่มีมืด คือที่
 คับขัน ย่อมไม่สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างสวัสดิ์ ภัยอันตราย
 มาถึงก็ไม่รู้ไม่เห็น ไม่อาจหลีกเลี่ยง คนทำดีไว้เสมอกับคนไม่
 ทำดีแตกต่างกันเช่นนี้ประการหนึ่ง.

การทำดีต้องมีพอ ต้องทำให้ยิ่งขึ้นอยู่เสมอ เพราะ
 ไม่มีใครอาจประมาณได้ว่าเมื่อใดจะตกไปในที่มีมืดมืดขนาดไหน
 ต้องการแสงสว่างจัดเพียงใด ถ้าไม่ตกเข้าไปในที่มีมืดมืดมากมาย
 นัก มีแสงสว่างมากไว้ก่อนก็ไม่ขาดทุน ไม่เสียหาย แต่ถ้าตก
 เข้าไปในที่มีมืดมืดมากมาย แสงสว่างน้อยก็จะไม่เพียงพอจะเห็น
 อะไร ๆ ได้ถนัดชัดเจน การมีแสงสว่างมากจะช่วยให้รอดพ้น
 จากการสะดุดหล่นล้มลงเหวลงคุหรือตกเป็นเหยื่อของสัตว์ร้ายจน
 ถึงตายเป็น.

อานุภาพของความดีหรือบุญกุศลนั้นเป็นอัศจรรย์จริง
 เชื่อไว้ดีกว่าไม่เชื่อ และเมื่อเชื่อแล้วก็ให้พากันแสวงหาอานุภาพ

ของความดีหรือของบุญกุศลให้เห็นความอัศจรรย์ด้วยตนเองเถิด.

ที่จริงนั้นใจบริสุทธิ์ผ่องใส กิเลสเข้าจับ ทำให้สกปรกไปตามกิเลส ปล่อยให้กิเลสจับมากเพียงไร ใจก็สกปรกมากขึ้นเพียงนั้น นำกิเลสออกเสียบ้าง ใจก็จะลดความสกปรกลงบ้าง นำกิเลสออกมาก ใจก็ลดความสกปรกลงมาก นำกิเลสออกหมดสิ้นเชิง ใจก็จะบริสุทธิ์สิ้นเชิง เป็นสภาพใจที่แท้จริง มีความผ่องใส.

เมื่อใจกับความสกปรกหรือกิเลสเป็นคนละอย่าง ไม่ใช่อย่างเดียวกัน ทุกคนจึงสามารถจะแยกใจของตนให้พ้นจากกิเลสได้ คือสามารถจะนำกิเลสออกจากใจได้.

การจะทำให้เป็นสุขผ่องใสนั้น ไม่มีใครจะทำให้ใครได้ เจ้าตัวต้องทำของตัวเอง วิธีทำก็คือ เมื่อเกิดโลกโกรธหลงขึ้นเมื่อใด ให้พยายามมีสติรู้ให้เร็วที่สุด และใช้ปัญญาขยับยั้งเสียให้ทันท่วงที อย่าปล่อยให้ชั่ว เพราะจะเหมือนไฟไหม้บ้าน ยิ่งดับช้าก็ยิ่งดับยาก และเสียหายมาก โดยไม่จำเป็น.

ถ้าไม่รู้จัก ว่าอะไรคือดีอะไรคือชั่ว ก็ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แล้วเชื่อตามที่ทรงสอน ก็จะมีรู้

อะไรคืออะไรคือชั่ว ที่จริงแล้วทุกคนรู้ว่าอะไรคืออะไรชั่ว แต่ไม่พยายามรับรู้ความจริงนั้น ว่าเป็นความจริงสำหรับตนเองด้วย มักจะให้เป็นความจริงสำหรับผู้อื่นเท่านั้น ทั้งที่ปรากฏอยู่เสมอ ผู้ที่ว่าคนอื่นนั้นไม่ใช่อ่างนั้นอย่างนั้น และตัวเองก็เป็นเช่นนั้นด้วย โดยตัวเองก็หาได้ตำหนิตัวเองเช่นที่ตำหนิผู้อื่นไม่ ถ้าจะให้ดีจริง ๆ ถูกต้องสมควรจริง ๆ แล้วก็ต้องเชื่อพระพุทธเจ้า ท่านทรงสอนให้เตือนตน แก่ใจตน ก่อนจะเตือนผู้อื่นแก่ใจผู้อื่น.

ทำความดีอย่างสบาย ๆ อย่างมีอุเบกขา คือทำใจเป็นกลางวางเฉย ไม่หวังผลอะไรทั้งสิ้น การตั้งความหวังในผลของการทำดีเป็นธรรมชาติของสามัญชนทั่วไป ซึ่งก็ไม่ผิด แต่ก็จะต้องดีกว่าหากจะไม่ตั้งความหวังเลย เมื่อรู้ว่าเป็นความดีก็ทำเต็มความสามารถของสติปัญญา ไม่เคอะคร้ออันให้เกินความสามารถ ไม่มุ่งหวังให้พุ่งช่าน ไม่ผิดหวังให้เศร้าเสียใจ การทำใจเช่นนี้ไม่่ง่าย แต่ก็ เป็นสิ่งทำได้ ถ้าทำไม่ได้พระพุทธเจ้าก็จะไม่ทรงสั่งสอนไว้.

การทำดีหรือทำบุญกุศลที่จะส่งผลสูงสุดต้องเป็นการทำด้วยใจว่างจากกิเลส คือความโลภโกรธหลง ความผูกพันในผลที่จะได้รับเป็นทั้งความโลภและความหลง จึงไม่อาจให้ผล

สูงส่งได้ แม้จะให้ผลตามความจริงที่ว่าทำดีจักได้ดี แต่เมื่อเป็นความดีที่ระคนด้วยโลภและหลง ก็ย่อมจะได้ผลไม่เท่าที่ควร มีความโลภความหลงมาบั่นทอนผลนั้นเสีย.

ทำดีไม่ได้ดีไม่มีอยู่ในความจริง มีอยู่ก็แต่ในความเข้าใจผิดของคนทั้งหลายเท่านั้น ทำดีแล้วต้องได้ดีแน่นอนเสมอไป ที่มีเหตุการณ์ต่าง ๆ นานาปรากฏขึ้นเหมือนทำดีไม่ได้ดีนั้นเป็นเพียงการปรากฏของความสลับซับซ้อนแห่งการให้ผลของกรรมเท่านั้น เพราะกรรมนั้นไม่ได้ให้ผลทันทีทันใจเสมอไป แต่ถ้าเป็นเรื่องภายในใจแล้วกรรมให้ผลทันทีที่ทำแน่นอน เพียงแต่ว่าบางทีผู้ทำไม่สังเกตด้วยความประณีตเพียงพอจึงไม่รู้ไม่เห็นขอให้สังเกตใจตนให้ดี แล้วจะเห็นว่าทันทีที่ทำกรรมดีผลจะปรากฏขึ้นในใจเป็นผลดีทันทีทีเดียว.

ทำกรรมดีแล้วใจจักไม่ร้อน เพราะไม่ต้องวิตกกังวลว่าจะได้รับผลไม่ดีต่าง ๆ ความไม่ต้องหวาดวิตกหรือกังวลไปต่าง ๆ นั้น นั่นแหละเป็นความเย็น เป็นความสงบของใจ เรียกได้ว่าเป็นผลดีที่เกิดจากกรรมดีซึ่งจะเกิดขึ้นทันทีทันใจทุกครั้งไป เป็นการทำดีที่ได้ดีอย่างบริสุทธิ์แท้จริง ส่วนผลปรากฏภายนอกเป็นลาภยศสรรเสริญต่าง ๆ นั้น มีช้า มีเร็ว

มีทันตาทันใจและไม่ทันตาทันใจ จนเป็นเหตุให้เกิดความ
เข้าใจผิดกันมากมายว่าทำดีไม่ได้ดีบ้าง ทำชั่วได้ดีบ้าง.

ทำดีได้ดีแน่นอนอยู่แล้ว บรรดาผู้ทำความดีทั้งหลาย
ซาบซึ้งในสัจจะคือความจริงนี้ ดังนั้นก็ไม่น่าจะลำบากนักที่จะ
เชื่อด้วยว่าควรทำดีโดยทำใจเป็นกลางวางเฉยไม่มุ่งหวังอะไร ๆ
ทั้งนั้น การที่ยกมือไหว้พระด้วยใจที่เคารพศรัทธาในพระรัตน-
ตรัยสูงสุด เพียงเท่านั้นก็ได้ผลดีแก่จิตใจยิ่งกว่าจะยกมือไหว้พร้อม
กับอธิษฐานปรารถนาสิ่งนั้นสิ่งนี้ไปด้วยมากมายหลายสิ่งหลาย
อย่าง หรือการจะบริจาคเงินสร้างวัดวาอารามด้วยใจที่มุ่งให้เป็น
การบูชาคุณพระรัตนตรัย เพียงเท่านั้นก็ได้ผลดีแก่จิตใจยิ่งกว่าจะ
ปรารถนาวิมานชั้นฟ้าหรือบ้านช่องโอ้อ่าทันตาเห็นในชาตินี้
หรือการจะสละเวลากำลังกายกำลังทรัพย์เพื่อช่วยเหลืองานพระ
ศาสนาโดยมุ่งเพื่อผลสำเร็จของงานนั้นจริง ๆ เพียงเท่านั้นก็ได้
ผลดีแก่จิตใจยิ่งกว่าปรารถนาจะได้หน้าได้ตาว่าเป็นคนสำคัญเป็น
กำลังใจให้เกิดความสำเร็จ หรือการกตัญญูทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อ
สถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ ด้วยใจที่มุ่งเกิดบุญรักษา
อย่างเดียว เช่นนี้ให้ผลดีแก่จิตใจยิ่งกว่าหวังได้ลาภยศหน้าตา
ตอบแทน.

ทุกวัน เรามีโอกาสทำดีด้วยกันทุกคน ดังนั้นจึงขอให้พยายามตั้งใจให้ดี ใช้ปัญญาให้ควร อย่าโลภ อย่าหลง อย่าทำความดีอย่างมีโลกมีหลง ให้ทำความดีอย่างบริสุทธิ์สะอาด จริงเถิด.

มีวิธีตรวจใจตนเองว่าทำความดีด้วยใจปราศจากเครื่องเศร้าหมองคือกิเลสโลกโกรธหลงหรือไม่ ก็คือให้คิดว่าเมื่อทำความดีนั้นร้อนใจที่จะแย่งใครเขาทำหรือเปล่า ก็คิดกันใครเขาทำหรือไม่ ฟุ้งซ่านวุ่นวายกะเงิงผลเลิศในการทำหรือเปล่า ต้องการจะทำทั้ง ๆ ที่ไม่สามารถจะทำได้ แล้วก็น้อยเนื้อต่ำใจหรือโกรธแค้นอาฆาตพยาบาทอุปสรรคหรือเปล่า ถ้าเป็นคำตอบปฏิเสธทั้งหมดก็นับว่าดี เป็นการทำความดีอย่างมีกิเลสห่างไกลจิตใจพอสมควรแล้ว และถ้าพิจารณาใจตนเองเห็นความสว่างไสวสบายใจเย็นใจในการทำมาดีใด ๆ ก็นับว่ามีกิเลสห่างไกลใจในขณะนั้นอย่างน่ายินดียิ่ง จะเป็นเหตุให้ผลอันจะเกิดจากกรรมดีนั้นบริสุทธิ์สะอาดและสูงส่งจริง.

ไม่มีตัวเราของเราแล้วไม่มีความทุกข์ เพราะไม่ถูกกระทบ ไม่มีอะไรให้ถูกกระทบ เหมือนคนไม่มีมือก็ไม่เจ็บมือ คนไม่

มีข้าก็ไม่เจ็บขา ดังนั้นการทำให้ไม่มีตัวเราของเราได้จึงวิเศษสุด
แต่ก็ยากยิ่งนักสำหรับบุุคคลคนสามัญทั้งหลาย ฉะนั้นจึงขอให้
เพียงเราเล็ก ๆ มีเราน้อย ๆ ก็ยังดี ดีกว่าจะมีเราใหญ่โต
มโหฬาร มีของเราเต็มบ้านเต็มเมือง.

เมื่อบุุคคลไม่สามารถทำตัวเราให้หายไปได้ ยังห่วงแหน
ห่วงใยตัวเราอยู่ ของเราจึงยังต้องมีอยู่ด้วย ของเราจะหมดไป
ก็ต่อเมื่อตัวเราหมดไปเสียก่อน นี่เป็นธรรมดา ถ้ายังมีตัวเรา
ของเราอยู่ ยังต้องกระทบกระทั่งอยู่ ยังห่วงแหนรักษาตัวเรา
ของเราไว้ก็ควรอย่างยิ่งที่จะห่วงแหนรักษาให้ถูกต้อง จะได้ไม่
ต้องรับโทษทุกข์ของการมีตัวเราของเรามากเกินไปอย่างเดียว แต่
มีโอกาที่จะได้รับคุณรับประโยชน์บ้างจากการมีตัวเราของเรา
นั่นก็คือต้องระวังรักษาปฏิบัติต่อตัวเราของเราให้ดี ให้เป็น
ตัวเราของเราที่ดี.

ตัวเราที่ฉันนี้ไม่ใช่เป็นตัวเราที่มีหน้าตาสวยงามอย่างเดียว
ไม่ใช่เป็นตัวเราที่ได้รับการตกแต่งด้วยเครื่องสำอางหรือเสื้อผ้า
แพรพรรณอันวิจิตรเท่านั้น ตัวเราที่ดีต้องเป็นตัวเราที่
ประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องตามทำเนืองคลองธรรม มีจิตใจที่

อบรมด้วยธรรมอันงาม
ตัวเราเช่นนี้จึงจะถูกตั้ง
ในหัวเราลงได้บ้าง.

ปรารถนาจะมีตัวเราก็ต้องปฏิบัติต่อ
จึงจะพอบรรเทาโทษของการยึดมั่น
